

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

การ์ตูน (Cartoon) ในพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 หน้า 90 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การ์ตูน (น.) หมายถึง ภาพล้อ ภาพตลก หรือ บางทีก็เขียนเป็นภาพบุคคล บางทีเขียนเป็นภาพแสดงเหตุการณ์ที่ผู้เขียนตั้งใจจะล้อเลียนให้ดูรู้สึกรำคาญ บางทีก็เขียนติดต่อกันเป็นเรื่องยาว”³

Shores อธิบายว่า การ์ตูนได้แก่ ภาพวาด สัญลักษณ์ หรือ ภาพล้อเลียน หรือ เสียดสีบุคคล สถานที่ สิ่งของ หรือ เรื่องราวที่น่าสนใจทั่วไปในปัจจุบัน⁴

ลาวรรณ โฉมเฉลา ได้จำแนกประเภทของการ์ตูนที่มีจำหน่ายในตลาดหนังสือเมืองไทยออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การ์ตูนแทรกในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารรายสัปดาห์ รายปักษ์ และรายเดือนโดยมากเป็นเรื่องในวรรณคดี เทพนิยาย หรือ นิทานไทย เป็นต้น
2. การ์ตูนที่เป็นรูปเล่มมีทั้งชนิดเล่มเดียวจบเรื่อง หรือ หลายเล่มจบเรื่อง โดยมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย ตื่นเต้น หวาดเสียว บางทีเป็นเรื่องที่ลอกหรือเลียนแบบมาจากหนังสือการ์ตูนของต่างประเทศ หรือ เรื่องจากโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น
3. การ์ตูนรวมเรื่อง คือ มีหลายเรื่องในเล่มเดียวกัน คล้ายกับนิตยสาร คือ มีการ์ตูนเรื่องยาวประจำฉบับ เรื่องสั้นจบเป็นตอน ๆ เรื่องตลกขบขันประกอบกับคำบรรยาย และสาระอื่น ๆ ผสมรวมกัน เช่น การ์ตูน ตึกตา หนูจำ เป็นต้น⁵

ลักษณะของการ์ตูนการเมือง เป็นการนำประเด็นที่ซับซ้อนมาย่อให้เหลือแต่สิ่งที่สำคัญเท่านั้น โดยมีได้แสดงปัญหาอย่างตรงไปตรงมา แต่จะใช้วิธีการเปรียบเทียบเชื่อมโยงเข้ากับบางสิ่งบางอย่าง เพื่อให้ผู้อ่านได้จินตนาการต่อไป

³ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (พิมพ์ครั้งที่ 3 : กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2530), หน้า 90.

⁴ Louis Shores, *Instructional Materials* (New York : The Ronald Press Company, 1960.), p.193. อ้างใน ประเสริฐ ศิลปะ การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาภาษาไทยที่สอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปเชิงเส้นตรงการ์ตูน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีสอน, 2552, หน้า 14.

⁵ ลาวรรณ โฉมเฉลา, ผลดีและผลเสียจากการอ่านหนังสือการ์ตูนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7), วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 31.

การ์ตูนการเมือง ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. ส่วนที่เป็นภาพของความเป็นจริง - คือประเด็น หรือ ข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
2. ส่วนที่เป็นสาร - เป็นการใชภาพแสดงให้เห็นปฏิกิริยาที่ควรกระทำ
3. ส่วนที่นักเขียนจะใช้ศิลปะและเทคนิคของการ์ตูน ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม เช่น ขบขัน เศร้าใจ เป็นต้น

การ์ตูนการเมืองในระบอบการปกครองแบบต่าง ๆ

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การ์ตูนการเมืองเป็นสื่อสิ่งหนึ่งที่จะสอน หรือ สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านถึงระบบการเมือง รูปแบบ สิทธิ เสรีภาพของประชาชนในทางการเมือง รวมถึงตลอดถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักการเมืองที่ประชาชนควรได้รับรู้ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับลัทธิ หรือ ระบอบการเมืองของสังคมนั้นเป็นสำคัญว่าเป็นลัทธิการเมืองแบบใด ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพทางการเมืองอย่างไร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงออกมาจากการ์ตูนการเมืองที่นักเขียนการ์ตูนนำเสนอให้ผู้อ่านได้ติดตามศึกษา เพื่อทั้งความรู้และความบันเทิง

อาจกล่าวได้ว่า ระบอบการเมืองที่แตกต่างกัน การเสนอการ์ตูนการเมืองย่อมจะมีลักษณะขอบเขตของเสรีภาพที่ต่างกัน โดยสาระสำคัญดังนี้

1. ระบอบการปกครองแบบเบ็ดเสร็จ การ์ตูนการเมืองในระบอบนี้จะถูกควบคุมเข้มงวด และ มักถูกผู้ปกครองใช้เพื่อเป็นกระบอกเสียงของตน สร้างมติสาธารณะตามที่ตนต้องการ

2. ระบอบการปกครองแบบอำนาจนิยม ในระบอบนี้สื่อมวลชนไม่มีอิสรภาพ เพราะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐบาลอย่างเคร่งครัด แต่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมการวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนได้

3. ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยต้องรับฟัง พร้อมยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล การ์ตูนการเมืองในระบอบ

ประชาธิปไตยจัดว่าเป็นการวิจารณ์อย่างอิสระ การวิจารณ์ผู้นำประเทศ และ นโยบายของเขาก็ เพื่อที่ทุกคนจะได้รู้ว่า กำลังเกิดอะไรขึ้นในบ้านเมืองและควรมีวิธีแก้ไขอย่างไร

เมื่อกล่าวถึงรูปแบบของภาพการ์ตูน ไม่ว่าจะเป็นการ์ตูนธรรมดา หรือ การ์ตูน เรื่องก็ตาม ถ้าพิจารณาตามคตินิยมทางศิลปะของนักเขียนการ์ตูนแล้ว จะพบว่า มีลักษณะใหญ่ ๆ อยู่ 2 แบบ คือ แบบเลียนของจริง และ แบบล้อของจริง^๖

1. แบบเลียนของจริง (realistic type) เป็นการเขียนภาพให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงในธรรมชาติ ทั้งในเรื่องสัดส่วน รูปร่าง ลักษณะท่าทางและสภาพแวดล้อม ภาพแบบนี้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงมาก แต่ไม่ถึงกับเป็นภาพวาดเหมือนจริง

ลักษณะการ์ตูนแบบเลียนของจริง (realistic type) นี้ พบมากในการ์ตูนเรื่องของอเมริกา หนังสือพิมพ์รายวันของไทยบางฉบับได้นำภาพการ์ตูนเรื่องแบบเลียนของจริงตัดติดมาลงพิมพ์ในหนังสือของตน เพื่อให้ผู้อ่านติดตามอ่านทุกวัน หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ก็นำเรื่อง “ทาร์ซานจ้าวป่า” มาลงพิมพ์ควบคู่การ์ตูนไทย เป็นเรื่องที่แสดงถึงคุณธรรม และ คติธรรมสำหรับเด็ก ๆ

หม่อมเจ้าหญิงมารศรี สุขุมพันธ์ บริพัตร ได้ให้ความหมายของคตินิยมแบบ สัจนิยม (realism) ไว้ว่า หมายถึง “การรักความเหมือนจริงเป็นการแสดงเรื่องราวตามธรรมดาในชีวิตประจำวันของคน”^๗ ซึ่งทัศนคติแบบนี้ ตรงกับการ์ตูนการเมือง คือ การถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในทางการเมืองแต่ละวันของกลุ่มคนต่าง ๆ โดยใส่ความคิดของผู้เขียนลงไป

2. แบบล้อของจริง (cartoon type) เป็นภาพที่เขียนบิดเบือนไปจากความเป็นจริง มักเน้นเฉพาะลักษณะเด่น ๆ หรือ ที่สำคัญ ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะให้เป็นการล้อเลียน และ ให้เกิดอารมณ์ขันกับผู้อ่าน เช่นภาพล้อหนูในการ์ตูน “มิกกี้เมาส์” ล้อคนกับสุนัขในเรื่อง “ทรามวีย์กับไอ้ตูป”

^๖ สมัคร ผลจำรูญ, รูปแบบของการ์ตูนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา, ปรินญา นินท์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. หน้า 24-25.

^๗ ม.จ.มารศรี สุขุมพันธ์ บริพัตร, ศิลปกรรมตะวันตก (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชัยฤทธิ์, (ม.ป.ป.), หน้า 284.

ลักษณะการตูนล้อของจริง จะพบโดยทั่วไปในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง และ สังคม ในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับมักจะไม่ขาดภาพล้อเหล่านี้ ทั้งในหนังสือพิมพ์ไทยและต่างประเทศ ซึ่งนักเขียนการ์ตูนล้อที่มีชื่อเสียงของไทย ได้แก่ ประยูร จรรย์ยาวงษ์, สุชีพ ณ สงขลา การ์ตูนไข่แฝด ของ อรุณ วัชรสวัสดิ์ และ ชัย ราชวัตร เป็นต้น

ในปี ค.ศ.1975 UNESCO ได้สำรวจความเห็นและปฏิกิริยาเกี่ยวกับสิทธิการสื่อสารของกลุ่มประเทศสมาชิกผลการสำรวจเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า แนวความคิดสิทธิการสื่อสารมีขอบเขตกว้างขวาง และสลับซับซ้อนมาก UNESCO กล่าวว่า

“สิทธิการสื่อสารเกี่ยวโยงถึงปัญหาต่าง ๆ มากมาย อาจมีความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม และสามารถประยุกต์ใช้กับองค์กรในสังคมได้ทุกระดับ สิทธิการสื่อสารเกี่ยวข้องกับรัฐ ชุมชน สถาบันสื่อมวลชน และ รัฐบาล ตลอดจนองค์กรและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ สิทธิการสื่อสารอาจวิวัฒนาการจากสภาพสังคม วัฒนธรรม และ ศาสนา รัฐธรรมนูญ นโยบายกฎหมาย และ ระเบียบพิธีของรัฐบาล ข้อบังคับขององค์กร และ นโยบายการปฏิบัติของสถาบันสื่อมวลชน สิทธิการสื่อสารนี้ย่อมมีหน้าที่ และ ความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย”^๑

ปัจจัยที่กระทบสิทธิการสื่อสารในประเทศไทย

ถ้าพิจารณาโดยทั่วไปแล้ว มีปัจจัยหลายประการที่รุดรอน หรือ จำกัดสิทธิการสื่อสาร โดยเฉพาะเสรีภาพหนังสือพิมพ์ ซึ่งทำให้หนังสือพิมพ์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมได้เต็มที่ ปัจจัยดังกล่าวคือ^๒

1. ระบบการเมือง ในประเทศไทย มีความไม่มั่นคงในเสถียรภาพของรัฐบาล มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย บางรัฐบาลก็ใช้อำนาจเผด็จการในการปฏิบัติ และ ปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

^๑ บุญเลิศ ศุภติลล, สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย กรกฎาคม 2527, หน้า 1-7.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

2. ระบบเศรษฐกิจ ปัญหาทางเศรษฐกิจหลายประการ มีส่วนจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนมาก เช่น กระดาษพิมพ์ (newsprint) ขาดแคลนและมีราคาแพงขึ้น โดยเฉพาะในยุคเศรษฐกิจตกสะเก็ดเช่นปัจจุบัน

3. การรักษาความมั่นคงของชาติ ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในวงวิชาชีพสื่อสารมวลชน คือ ความขัดแย้งระหว่างราชการกับสื่อมวลชน เกี่ยวกับความลับของทางราชการ

4. ระบบกฎหมาย ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน มีทั้งรับรองสิทธิ เสรีภาพ และ ริดรอนจำกัดสิทธิไปในตัว เช่น พร.42 เป็นต้น

บัญญัติ 7 ประการ

นอกจากนี้ ยังมีสื่อที่เรียกว่า บทบัญญัติ 7 ประการ ที่เป็นเสมือนกรอบที่จำกัดขอบเขตของการสื่อสาร ซึ่งในเรื่องนี้ท่าน นมส. หรือ พระองค์เจ้ารัชสีนแจ่มจรัส ได้กล่าวถึงหลักธรรมะของหนังสือข่าวซึ่งนำมาจากจรรยาบรรณของสมาคมบรรณาธิการหนังสือพิมพ์อเมริกัน แบ่งเป็นข้อ ๆ รวม 7 ข้อ พร้อมทั้งอธิบายดังนี้

1. ความรับผิดชอบ

หนังสือข่าวต้องรู้สึกความรับผิดชอบต่อตน ไม่ใช่แต่ในทางกฎหมาย คือ การกล่าวหมิ่นประมาท เป็นต้น ต้องรับผิดชอบต่อธรรมะในใจของตนเองด้วย เพราะหนังสือข่าวเป็นผู้เข้ารับหน้าที่ด้วยความสมัครใจของตนเอง คือ หน้าที่ที่จะนำข่าวมากล่าวให้ประชุมชนทราบ ถ้าข่าวเป็นข่าวไม่จริง ความเห็นเป็นความเห็นเหลวไหล ก็ทำให้เสียศรัทธา เป็นการล่องลอยผู้ซื้อ ใช้ไม่ได้

2. อีสระแห่งหนังสือข่าว

หนังสือข่าวมีอีสระที่จะพูดถึง ที่จะทำ อีสระนั้นหมายความว่า อีสระอยู่ภายในกฎหมาย คือ กฎหมายเป็นผู้ให้อีสระซึ่งมีเขตขีดคั่น เขตขีดคั่นนั้นมีไว้เพื่อประโยชน์แก่

ประชุมชนทั่วไปอิสระของหนังสือข่าว ซึ่งการพูดและทำสิ่งใด ๆ ที่กฎหมายไม่ห้ามนั้น เป็นของ
พึงสงวนเป็นที่สุด

หนังสือข่าวฉบับใดหลงว่าอิสระคืออำเภोज ก็คงจะรักษาอิสระไว้ไม่ได้

3. ความไม่มีเครื่องเกี่ยวพัน

หนังสือข่าวต้องอยู่ในวงแห่งความจริงและความตรง เมื่ออยู่ภายในวงนั้นแล้วก็ไม่
ควรจะมีเครื่องเกี่ยวพันอะไรทั้งหมด

4. ความตั้งใจจริงและความจริง

ความซื่อตรงต่อคนอ่าน เป็นหลักสำคัญของหนังสือข่าว หลักอันนี้ทำให้หนังสือ
ต้องมีความจริงเสมอ

กล่าวให้น้อยไว้ดีกว่ากล่าวมากเกินไป

จะสืบอะไรต้องไปให้ถึงที่หรือให้ถึงตัวคนผู้เป็นที่เกิดแห่งข่าว ถ้าเข้าไม่ถึงก็เข้าไป
ให้ใกล้ที่สุด

5. ความเป็นกลาง

ความไม่เข้าใครออกใครเป็นข้อสำคัญของการแสดงข่าว ผู้ที่ได้ฝึกหัดการทำ
หนังสือข่าวเจนใจแล้ว ย่อมรู้จักเขตคั่นระหว่างการแสดงข่าว แสดงความเห็น ข่าวต้องไม่เข้าข้าง
ใดข้างหนึ่ง

6. แฟร์เพล

ธรรมะอย่างหนึ่งซึ่งอังกฤษเรียกว่า แฟร์เพลนั้น ไม่ทราบว่าจะใช้คำไทยว่าอะไร
หมายความว่าไม่เอาเปรียบในทางที่ไม่เที่ยงตรง หรือ ไม่ลอบเอาเปรียบ เป็นต้น

7. ความสะอาด

ในคำพูดที่ดี ในความที่นำมากล่าวก็ดี หนังสือข่าวควรต้องมีความสะอาด การนำเอาเรื่องลามกมากล่าวโดยหวังจะให้ผู้อ่านเพลินในความลามก ไม่ใช่เพื่อประโยชน์จริงจังแก่ประชาชน หรือ การกล่าวหยาบคายในที่ซึ่งไม่มีเหตุจะหยาบคาย เหล่านี้มีใช้คดีของหนังสือข่าว อันทรงไว้ซึ่งคุณธรรม

สิ่งที่น่าพิจารณาให้ละเอียดยิ่งขึ้นไปอีกในการกระทำหน้าที่ต่าง ๆ ของสื่อมวลชนในระบบการเมือง ก็คือ¹⁰

1. หน้าที่ในการเป็นสื่อกลางเพื่อความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับสาธารณชน เฟเดอริค เฟรย์ (Frederick W. Frey) เสนอว่า สื่อมวลชนนั้นทำหน้าที่เป็นสื่อกลางการติดต่อในระบบการเมืองถึง 4 ระดับด้วยกัน คือ การสื่อสารภายในชนชั้นผู้นำ การสื่อสารภายในมวลชน การสื่อสารจากผู้นำไปยังมวลชน และ การสื่อสารระหว่างมวลชนกับชนชั้นผู้นำ

2. หน้าที่ในการกำหนดเรื่องพิจารณา (agenda setting function) หน้าที่ของสื่อมวลชนในเรื่องนี้มีรากฐานมาจากความคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมากในช่วงปัจจุบันของนักวิชาการในด้านนิเทศศาสตร์ ความคิดที่ว่าก็คือ สื่อมวลชนโดยความที่เอาใจใส่ต่อประเด็นปัญหาบางอย่าง และละเอียดปัญหาอื่น ๆ ก็ย่อมจะมีผลต่อมติมหาชน

3. หน้าที่ในการเป็นสื่อเพื่อความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา หน้าที่ประการนี้มีลักษณะเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบบการเมืองที่กำลังพัฒนา มีนักรัฐศาสตร์ และ นักนิเทศศาสตร์เป็นจำนวนมากที่มองเห็นความสำคัญของสื่อมวลชนในเรื่องนี้

¹⁰ ระวีวรรณ ประกอบผล, สื่อมวลชนกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528, หน้า 29.

สัญลักษณ์ทางการเมือง

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็น “สัตว์สังคม” (social animal) มาแต่บรรพกาล และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมก็ต้องใช้สัญลักษณ์เป็นตัวกลางในการสื่อสารอย่างกว้างขวาง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยจัดว่าการใช้สัญลักษณ์เป็นรูปแบบของศาสตร์ชนิดหนึ่ง ที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดที่สุด คือ การใช้ภาษา และ รูปลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ รูปภาพ (picture), ธงชาติ (flag), อนุสาวรีย์ (monument), สแตมป์ (stamps), รหัส (code), คำขวัญ (motto), รอยยิ้ม (smile), สัญญาณ (signal), เครื่องหมาย (emblem), รูปปั้น (statue), ผังภาพ (pictogram), ภาพเขียน (portrait), จังหวะ (rhythm), วรรณคดี (literature), เครื่องดนตรี (musical instruments), รูปจำลอง (attribute), ภาพล้อ (caricature) ฯลฯ

สัญลักษณ์แบ่งออกได้ทั้งรูปธรรม และ นามธรรม มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้สัญลักษณ์ได้ เพราะมนุษย์ใช้สัญลักษณ์ในการแทนความหมายว่าเป็น “ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่งที่มีความหมายแทนอีกสิ่งหนึ่ง” (The New Encyclopaedia Britannica, (Macropedia), vol.1975 : 900-909) ที่กลุ่มคนของแต่ละสังคมจะตกลงร่วมกัน ซึ่งก็มักจะรวมถึงคติ ความเชื่อ ประกอบด้วย โดยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นยุคที่มีการใช้สัญลักษณ์เด่นชัดที่สุด โดยเสนอในรูปคำขวัญต่าง ๆ ที่ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย “ตามผู้นำ” รัฐบาลก็เน้นย้ำความคิดเกี่ยวกับผู้นำของชาติอย่างแพร่หลาย โดยใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือ หนังสือพิมพ์ทุกฉบับในเวลานั้นต้องนำคำขวัญ หรือ สโลแกนสนับสนุนผู้นำมาเสนอต่อสาธารณชน เช่น

หนังสือพิมพ์นิกร	มีสโลแกนว่า	แนวพิบูลสงคราม
สุวรรณภูมิ	“-----”	ความปลอดภัยของชาติอยู่ที่เชื่อผู้นำ
ปราชญ์วัน	“-----”	เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย
สุภาพบุรุษ	“-----”	เชื่อมั่นในท่านผู้นำ ชาติจะปลอดภัย
ประชาชาติ	“-----”	ความปลอดภัยของชาติอยู่ที่เชื่อและทำตามแนวพิบูลสงคราม ¹¹

¹¹ สุกัญญา ตีระวนิช, หนังสือพิมพ์ไทย : จากปฏิวัติ 2475 สู่ปฏิบัติ 2516 (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516) หน้า 27-28.

ดังนั้น สัญลักษณ์จึงไม่ได้ถูกใช้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในขณะนั้นเท่านั้น แต่ต้องสามารถสร้างความเข้าใจ ความหมายให้เกิดขึ้นในใจด้วย ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงเวลาใดก็ตาม¹²

ในทุกสังคมย่อมมีสัญลักษณ์ทางการเมือง ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมประชาธิปไตย หรือสังคมเผด็จการ อาจมีการกำหนดและการให้ความหมายที่เหมือนหรือแตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ คติ ความคิด ความเชื่อทางการเมือง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง รวมถึงสภาพแวดล้อมของระบบการเมืองในขณะนั้น ดังจะยกตัวอย่างกลอนทำนายเหตุการณ์ที่กล่าวถึงสถานการณ์บ้านเมืองในราว พ.ศ.2527 ขณะที่ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก กำลังเป็นผู้ไต่ตั่งในบ้านเมือง ได้มีผู้แต่งกลอนแสดงถึงสัญลักษณ์ของ พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก ในขณะนั้นว่า

.....ดาวนับแสนมีทั่วไปในท้องฟ้า
 สุริยามีดวงเดียวเที่ยวขึ้น-ตก
 จันทรมีดวงหนึ่งจึงลับลุด
 เมื่อจันทรหมดหน้าที่มีแต่ดาว

กลอนบทนี้ก็ใช้สัญลักษณ์ ดวงอาทิตย์ และ ดวงดาว เพื่อบ่งชี้ถึงการเมือง-การปกครอง และบอกเป็นนัย ๆ ว่า ดวงดาว คือประชาชนสำคัญกว่าดวงอาทิตย์-ดวงจันทร์เสียอีก

ดาวนับแสนแทนอาณาประชาราษฎร์
 สุริย์อาจทดลองของจริงได้
 ไม่ลดต่ำคำฟ้าพากันวาย
 จะดับแสงแรงฉายกลายเป็นเอง

กลอนบทนี้กล่าวถึง การรวมตัว และ ทำหายของดาวนับแสน ๆ ดวง¹³

¹² มานิตย์ นวลละออ, การเมืองไทยยุคสัญลักษณ์รัฐไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1 : 2540) หน้า 14.

¹³ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, สัตว์การเมืองยุคโลกานุวัตร (พิมพ์ครั้งที่ 1 : 2538) หน้า 225-227.

ในส่วนสุดท้ายของคำพยากรณ์โดยนักทำนายเหตุการณ์นिरนามเมื่อปี 2527
เขียนสิ่งที่กลายเป็นพฤษภาทมิฬเมื่อปี 2535 ว่า

มิฉะนั้นดาวเดือนเคลื่อนท่องฟ้า
จะชุมนุมแน่นหนาเป็นแสนแสน
เพื่อเรียกร่องพร้อมใจไม่ดูแคลน
ว่าราชฎ์มั่นเป็นไทยให้ได้มา

อย่าพึ่งนึกตรึกตรองลองของเล่น
ลากปิ่นเป็นพาทากล้ำมาใหม่
ไทยทุกคนจงจิตเป็นนิจไป
เราเป็นไทใช้ทาสประกาศนาม

บทกลอนที่ตัดตอนมานี้ เป็นส่วนหนึ่งในหนังสือชื่อ “สัตว์การเมืองยุค
โลกานุวัตร” ที่อาจารย์ ชัยอนันต์ สมุทวณิช นักวิชาการที่มีชื่อเสียงเป็นผู้แต่ง โดยมีแรงจูงใจมา
จากสถานการณ์บ้านเมืองที่น่าเบื่อของพฤติกรรมมนุษย์ จึงหันไปศึกษาวิจัยพฤติกรรมของสัตว์
แทน ซึ่งก็คือ สิ่งประเภทต่าง ๆ นำมาเปรียบเทียบกับมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ โปรดศึกษาภาษาที่
ใช้เปรียบเทียบเหล่านี้

- จิตสัตว์นี้ไซร์ ยากแท้-หยั่งถึง
- สัตว์สังวาส (animal intercourse)
- สมองคน จิตหมา vs. สมองหมา จิตคน
- รัฐมนลึง
- รัฐศาสตร์สาขาวานวิทยา
- กระสือทางการเมือง
- ว่าด้วยแมงเม่า เหลือบ และ ผีดิบทางการเมือง
- บ้างระดับชาติ
- รัฐบาลมิกกี้เมาส์

บทกลอนและข้อความต่าง ๆ ที่หยิบยกมาเสนอนี้ แสดงให้เห็นว่า สัญลักษณ์ใน
การสื่อสาร อาจแสดงออกในรูปต่าง ๆ แล้วแต่สื่อ และ ผู้เสนอต้องการจะเสนอในรูปใด

นอกจากนี้ ยังมีวรรณกรรมเชิงเสียดสี ล้อเลียนของการช่วงชิงอำนาจที่คล้ายคลึงกับมนุษย์มาก คือเรื่อง Animal Farm ของ George Orwell โดย ส. ศิวรักษ์ ได้ให้ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยว่า “การเมืองของสัตว์” โดยสมมติให้หมูชื่อ “นโปเลียน” เป็นตัวแทนของอำนาจเผด็จการ เพื่อโจมตีโซเวียตภายใต้การปกครองแบบเผด็จการของสตาลินอย่างรุนแรง โดยผ่านหมูนโปเลียนที่มีอำนาจครอบงำความคิดของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง ให้เห็นว่าตนยิ่งใหญ่และมีอำนาจดังโคลงที่ว่า

.....สหายผู้ไร้บิดร
 น้ำพุแห่งความสุข
 เทพแห่งถ้ำน้ำล้างขาม โอวีญูญานของข้า
 ช่างลูกเป็นเพลิงเมื่อข้าเฟื่องที่ท่าน
 ดวงตาอันสงบและมีอำนาจ
 ดุจดวงสุรียาในเวหา

ท่านเป็นผู้ให้
 สรรพสิ่งซึ่งสัตว์ของท่านรัก
 อิ่มหมีพื้มันวันละสองครั้ง ฟางอันสะอาดสำหรับนอน
 สรรพสัตว์หัวหน้าใหญ่หรือเล็ก
 หลับอย่างสงบในคอก⁴

บทบาทและหน้าที่ของสัญลักษณ์ในทางการเมือง

จากความหมายและโครงสร้างของสัญลักษณ์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงอาจกำหนดบทบาท และ หน้าที่ของสัญลักษณ์ทางการเมืองได้ดังนี้

1. สัญลักษณ์จะทำหน้าที่เป็นตัวแทน (representation) หรือ การให้ความหมายถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยที่คนทั่วไปเข้าใจความหมายนั้นร่วมกัน และ เข้าใจตรงกัน เช่น คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นสัญลักษณ์ของระบอบการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

⁴ ส. ศิวรักษ์, การเมืองของสัตว์ (หจก.เม็ดทรายพริ้นติ้ง : 2539) หน้า 129.

2. สัญลักษณ์จะทำหน้าที่ ถ่ายทอด อารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ การรับรู้ ความคิดเห็น ทศนคติ และ ประสบการณ์ ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือ ผู้ปกครองไปยังกลุ่มประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย

3. สัญลักษณ์จะทำหน้าที่สร้าง อารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ การรับรู้ ความคิดเห็น ทศนคติ และ ประสบการณ์ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และ สภาพแวดล้อมทางการเมือง

4. สัญลักษณ์จะทำหน้าที่ปลุกเร้า (evoke) อารมณ์ และ ความประทับใจของกลุ่มเป้าหมายให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือ มีเอกภาพ เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันในการเผชิญวิกฤตการณ์ต่าง ๆ

การแบ่งประเภทรูปแบบของสัญลักษณ์ของนักวิชาการคนอื่น ๆ ลักษณะคล้ายคลึงกัน Cassirer ได้แบ่ง รูปแบบของสัญลักษณ์ ออกเป็น 4 ลักษณะดังต่อไปนี้¹⁵

1. สัญลักษณ์ที่เป็นภาษา (lexical)
2. สัญลักษณ์ที่เป็นรูปลักษณ์ (pictoria)
3. สัญลักษณ์ที่เป็นการแสดงกิริยาท่าทาง (gestural)
4. สัญลักษณ์ที่เป็นดนตรี (musical)

สัญลักษณ์เหล่านี้จะเป็นแหล่งสะสม ความรู้ การรับรู้ และ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะถ่ายทอดออกมาในสัญลักษณ์ ดังปรากฏอยู่ใน คติความเชื่อ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และ ศาสนา ซึ่งสัญลักษณ์จะเป็นสื่อ (media) ที่สามารถถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลได้ ดังนั้น สัญลักษณ์จึงมีลักษณะสำคัญที่เรียกว่า “ศักยภาพทางข่าวสาร” (information potential) อยู่ด้วย

จุดมุ่งหมายของการมีสัญลักษณ์ ก็เพื่อใช้เป็นตัวแทน (representation) ของสิ่งต่าง ๆ เช่น ประเทศชาติ บุคคล ความคิด และ กิจกรรม หรือ การกระทำต่าง ๆ เพื่อให้

¹⁵ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 12, หน้า 18.

เกิดความเข้าใจร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สัญลักษณ์ที่ดีนั้นจะต้องมีที่มาอย่างมีเหตุผล มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่จะแทนความหมาย (signifie) ได้อย่างชัดเจน

การใช้สัญลักษณ์เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เพราะเกี่ยวข้องกับจิตใจ อารมณ์ และความเชื่อของคน ดังนั้น ในการใช้สัญลักษณ์จะต้องมีศิลปะและความคิดที่แยบยลต่อการแทนความหมายของสิ่งที่ต้องการให้อยู่ในสัญลักษณ์นั้น ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไปใช้ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ เช่น ใช้อธิบายความหมายของบริษัทต่าง ๆ ทางการเมือง เป็นต้น

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการเกิดความหมายของสัญลักษณ์ ก็ได้มีการนำเอาระบบคุณค่า (value system) ในสังคมมาพิจารณาด้วย เพราะความหมายของสัญลักษณ์จะเกิดขึ้นจากการที่หน่วยต่างๆ ในสังคมมีความสัมพันธ์กัน โดยมีสภาวะทางสังคม เช่น ระบบค่านิยม และ วัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน

รหัสเชิงเหตุผล จะแสดงให้เห็นประสบการณ์ด้านวัตถุวิสัย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อโลก ประกอบไปด้วย สิ่งที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ธงชาติ อักษรรูปภาพ การพูด การแสดงกิริยาท่าทาง อาณัติสัญญาณ สัญลักษณ์ที่ใช้เพื่อให้มีการทำงานเป็นขั้นตอนอย่างพร้อมเพรียงกัน

รหัสเชิงสุนทรียภาพ มีลักษณะเป็นจิตภาพหรือภาพในใจ (image or icon) ได้แก่ ศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงหน้าที่แทนความเป็นจริง หรือ การจินตนาการเกี่ยวกับธรรมชาติและสังคมที่มนุษย์พบเห็น

รหัสเชิงสังคมเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่มีบทบาทต่าง ๆ กันในสังคม ซึ่งจะสะท้อนบทบาทเหล่านั้นออกมาในการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่ สัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน (insignia) เช่น ตราหรือเครื่องหมาย เครื่องแบบ ธง รูปเคารพ เครื่องประดับ การเสริมสวย ทรงผม ชื่อสกุล สัญลักษณ์ที่แสดงลักษณะความสุภาพ เช่น น้ำเสียง การทักทาย การหมั่นประมาท กิริยาท่าทาง โอกาส และ สถานที่

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในแนวทางนี้จึงมีขอบเขตกว้างขวาง รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นสัญลักษณ์ ดังที่ Radcliffe-Brown กล่าวว่า "อะไรก็ตามที่มีความหมาย ก็คือสัญลักษณ์ และ ความหมายของอะไรก็ตามจะถูกแสดงให้เห็นความหมายในรูปของสัญลักษณ์"

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการ์ตูนการเมืองที่มีผู้ศึกษามาแล้ว

ในปัจจุบัน เรื่องของการ์ตูนการเมืองยังมีผู้ศึกษาไว้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะศึกษาในด้านนิเทศศาสตร์มากกว่ารัฐศาสตร์ การ์ตูนเป็นสื่อในรูปของสัญลักษณ์ที่ง่ายต่อการจดจำ สามารถพบได้ในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทั้งหนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ และ อื่น ๆ เป็นการสรุปเนื้อหาของสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะถ่ายทอดไว้ในภาพแล้ว เป็นเรื่องราวที่มีความโดดเด่น และ น่าสนใจในขณะนั้น จึงมีน้ำแปลกใจเลยว่า ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ทุกเพศทุกวัย จึงนิยมอ่านการ์ตูนอยู่มีใช้น้อย และคาดว่าจะ เป็นสื่อที่ไม่มีวันตาย พร้อมกับพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ ที่ทันสมัยยิ่งขึ้นในอนาคต

มีผู้วิเคราะห์เกี่ยวกับการ์ตูนในรูปแบบต่าง ๆ ไว้หลายประเภท เช่น ชายหัวเราะ การ์ตูนเล่มละบาท การ์ตูนโดนัลด์ค เป็นต้น ลองศึกษาแนวความคิดที่ปรากฏในการ์ตูนโดนัลด์ค แบ่งเป็น 4 แนว ดังนี้

แนวที่ 1 เป็นส่วนหนึ่งของการครอบงำทางวัฒนธรรมของจักรวรรดินิยมอเมริกัน Dorfman และ Mattelart มองว่าอุดมการณ์ทุนนิยมแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอารวมทั้งการมองโลกโดยเอาอเมริกาเป็นศูนย์กลาง

แนวที่ 2 วิเคราะห์โดย Reitberger และ Fuchs แตกต่างจากแนวแรก คือ มองว่าการ์ตูนชุดนี้ เป็นการเยาะหยันตัวเองมากกว่าจะเป็นการถ่ายทอดอุดมการณ์ทุนนิยมไปยังผู้อ่านในประเทศโลกที่สาม

แนวที่ 3 มองว่า การ์ตูนโดนัลด์คเป็นการ์ตูนที่เขียนวิพากษ์วิจารณ์ระบบการผลิตแบบทุนนิยม โดยใช้รูปแบบเรื่องซำซัน Wagner วิเคราะห์โดยชี้ให้เห็นถึงตอนที่มีการเปรียบเทียบระหว่างสังคมที่ไม่ใช้เงินตราเป็นตัวกลางของระบบเศรษฐกิจกับสังคมทุนนิยม

แนวที่ 4 Barrier ใช้แนวของการสื่อสารด้วยอารมณ์ขันมาเป็นกรอบการมอง โดยเห็นว่า นักเขียนการ์ตูนต้องการจะนำเสนอบุคลิกแบบต่าง ๆ ของผู้คนผ่านการ์ตูนชุดนี้ โดยเลียนจากบุคลิกจริงของชาวอเมริกัน¹⁶

ในอาณานิคมทางความคิด การเล่นตลกประเภทเสียดสี หรือ satire นอกจากจะสร้างความขบขันแล้ว ยังทำให้ผู้เล่นเกิดความสะใจที่ได้หัวเราะ การเล่นตลกในแนวนี้มักจะเป็นการเสียดสีการเมือง หรือ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคม ตัวอย่างของ satire ที่เราเห็นเป็นประจำคือ การ์ตูนการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งประเภทช่องเดี่ยวและหลายช่องจบ (comic strip) การเสียดสีแนวนี้ อาจเรียกเจาะจงไปได้ว่า เป็นการล้อเลียนแบบ caricature คือ การเขียนถึงบุคคลในลักษณะเกินจริง เพื่อต้องการเผยให้เห็นบุคลิกทั้งดี และ ร้ายไปในตัว¹⁷

G.H.Mead ได้อธิบายถึงเรื่องเสียงหัวเราะและอารมณ์ขัน ตามทฤษฎี symbolic-interaction เพื่อพิจารณาอารมณ์ขันในบริบทของการติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านระบบภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่น ๆ ของมนุษย์ หัวใจของอารมณ์ขันอยู่ที่การล้อเลียน สถาบัน หรือ ความหมายที่เป็นการยอมรับกันโดยทั่วไปซึ่งค่านิยมของคนในกลุ่มก็มีความสำคัญในการตัดสินใจว่าการล้อเลียนนั้นถูกกาลเทศะหรือไม่ เป็นมิติทางสังคมแบบหนึ่ง¹⁸

สำหรับการศึกษาเรื่องของการ์ตูนการเมืองในประเทศไทย หรือ การสื่อสารมวลชนรูปแบบอื่น ๆ ที่ใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อที่มีผลงานออกมาแล้ว พอนำมาอ้างอิงไว้เป็นตัวอย่างในที่นี้ได้ คือ

1. การ์ตูนการเมืองในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 , นฤมล เรืองณรงค์ (2533)

2. ความระแวงทางการเมือง : ภาพสะท้อนการเมืองไทยจากภาพล้อ (ศึกษาเฉพาะช่วง 17 พฤศจิกายน 2514 - 6 ตุลาคม 2519) , ธวัช สุวรรณ

¹⁶ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, อารมณ์ขันในสื่อมวลชน, (กรุงเทพมหานคร : โครงการหนังสือชุดวิจัยและพัฒนาคณะนิเทศศาสตร์), ธันวาคม 2536, หน้า 80-81.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

3. วิเคราะห์คุณธรรมในหนังสือการ์ตูนเล่มละบาท, กรรณิการ์ ศรีเจริญ, (2525)
4. การสื่อความในนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับกระเป๋, มาณิชา พิศาลบุตร, (2533)
5. กลยุทธ์การสื่อสารของการ์ตูน, สุดรัก จรรยาวัช, (2532)
6. การ์ตูนการเมืองในยุครัฐบาลเผด็จการ : ศึกษาเฉพาะกรณีการ์ตูนการเมืองในช่วงระหว่าง 23 กุมภาพันธ์ - 9 ธันวาคม 2534 , เจียมศักดิ์ กอวัฒนสกุล, (2535)
7. บทบาททางการเมืองของสื่อมวลชน : ศึกษาเฉพาะกรณีการ์ตูนการเมือง, คมกฤษ ไวลีบ่าว, (2538)

สำหรับในต่างประเทศ ก็มีผู้สนใจเกี่ยวกับการ์ตูนการเมือง พรวรรวมผลงานได้ดังนี้

ฟรานซิส กรอสส์ (Francis Gross) ผู้เขียนตำราเกี่ยวกับการ์ตูนเป็นคนแรกของโลก (ค.ศ. 1788) อ้างว่า งานปฏิมากรรมของชาวกรีกโบราณอาจถือเป็นการ์ตูนได้ เพราะรูปทรง (form) ของงานชิ้นเหล่านั้นมีอาคารบิดเบี้ยว ไม่เหมือนจริง (non-realistic)

ปี ค.ศ. 1830 ชาร์ลส์ ฟิลิปอน (Charles Philipon) ออกวารสารรายสัปดาห์ชื่อ ลา การ์ิกาทู (La caricature) ตีพิมพ์ภาพล้อเลียน เสียตีสี่ การเมืองและสังคม ดำเนินงานได้ 4 ปี ท่ามกลางอุปสรรค คำขู่ และถูกสั่งปิดในที่สุด ปี ค.ศ. 1832 ชาร์ลส์ ออกหนังสือพิมพ์ฉบับใหม่ชื่อ เลอ คาริวารี (Le carivari) มีการ์ตูนตีพิมพ์ทุกวัน เป็นโอกาสทำให้เกิดนักเขียนการ์ตูนการเมืองอีกหลายคน เช่น ซอง ซอง เจราร์ด (Jean Gerard) และ ชาร์ลส์ ทราวิวีส (Charles Travies) ด้วยแรงหนุนจากหนังสือ เลอ คาริวารี ในปี 1841 พันซ์ของอังกฤษได้ถือกำเนิดขึ้น เป็นหนังสือเน้นทัศนะชนชั้นกลางแนวตลกขบขัน มีนักเขียนการ์ตูนที่เด่น ๆ คือ จอห์น ลีช (John Leech 1817-1864) และ จอห์น เทนนีล (John Tenniel 1820-1914) ผู้ซึ่งเป็นคนแรกเริ่มใช้สมญาและสัญลักษณ์บุคคลในการ์ตูน เช่น Uncle Sam “ลุงแซม” แทนสหรัฐ

อเมริกา British Lion สิงโตอังกฤษ Bengali Tiger แทนประเทศอินเดีย และ Russian Bear หมีรัสเซีย

ในฝรั่งเศส โอนอเร่ โดมิเยร์ (Honore' Daumier 1808-1879) เขียนภาพโจมตีกษัตริย์ฝรั่งเศส คือ พระเจ้าหลุยส์ ฟิลิปป์ จนถูกจับกุมจำคุกถึง 6 เดือน ซึ่งในยุคนั้นฝรั่งเศสกำลังเกิดการผันแปรทางการเมืองจากการปฏิวัติในปารีส

นอกจากนั้น ยังมีงานของ Anderson (1978) ในบทความ “Cartoons and Monuments : The Evolution of Political Communication under the New Order” ซึ่งได้ศึกษาถึง การ์ตูนการเมือง และ การสร้างอนุสาวรีย์ในยุคนั้น เป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการสื่อสารทางการเมือง อันเป็นตัวแทนของคำพูด หรือ การบอกข่าวสารที่เกิดขึ้นในยุคนั้น เช่น การดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จของผู้นำทางการเมือง ทั้งการเมืองภายในและต่างประเทศ

บทสรุปเกี่ยวกับแนวคิด และ ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยนี้

ทฤษฎีและแนวคิดทั้งหมดที่ได้เสนอไว้ในบทนี้ จะนำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ ดีความ สิ่งที่คุณเขียนได้เสนอความคิดไว้ผ่านสื่อคือ การ์ตูนการเมือง รวมถึงงานเขียนและผลงานด้านการเมืองอื่น ๆ ประกอบด้วย โดยใช้ทฤษฎีสื่อสารมวลชนเพื่อการพัฒนา และ ทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยระบบสัญลักษณ์ เป็นแนวทางในการอธิบาย อาจรวมถึงทฤษฎีการตีความ และ วิเคราะห์ด้วยทฤษฎีอยู่ด้วย เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วง เกิดจากความคิด และ แรงบันดาลใจอย่างไร มีผลสะท้อนกลับมากน้อยเพียงใด เกิดการสั้นคลอนเสียดสีรภาพทางการเมืองได้บ้างหรือไม่ เป็นสิ่งที่ต้องติดตามกันในบริบททางการเมือง (content) ที่จะนำเสนอในบทต่อไป